

Gusztos István

Mint aki halkán belelépett

„– *Van valami leges?*
– *Semmi frappáns.*”

(Dialogusrészlet az Egészséges erotika című filmből)

Tagadhatatlanul érdekes a helyzet – nemcsak a megyei közgyűlésben, hanem például Salgótarjánban, Balassagyarmaton, Pásztón is. Miközben az MSZP a várakozásoknak lényegében megfelelő eredményeket produkálva Nógrádban is a legerősebb párt lett, a hatalmat vagy nem tudta megszerezni, vagy a testületi matematika szerinti kényelmes helyzete más szempontból előnytelenné tekinthető.

Aligha gondolhatta bárki is komolyan, hogy a megyei közgyűlésben a szocialisták – akár a Munkáspárttal együtt – abszolút többséget szerezhetnek. A FIDESZ jó szereplése némi meglepetés ugyan (ennek titkát talán a fiatal demokraták sem fejtették még meg), a konzervatív koalícióval viszont számolni kellett. Azt is biztosra lehetett venni, hogy az ún. „fantomlistákra” viszonylag sokan fognak szavazni (a tízezer lakosnál nagyobb városokban együtt több mint 9 százalékot a többi településen 13

százalékot kaptak). Bár a TESZ, MESZÖV és társainak eredetét joggal keressük az egykori MSZMP-ben és a Hazafias Népfrontban, mára azonban az MSZP számára olykor nehezen kezelhetőkké lettek. E szervezetek megmaradása ugyanis mégiscsak függ a lakosságtól, a választóktól, tehát attól, hogy hajlandók-e helyi érdekeket képviselni adott esetben a számukra legkedvesebb párttal szemben is. Vezetőik között pedig egyaránt vannak az MSZP (és a Munkáspárt!) által „tartálékba” helyezett személyiségek, illetve olyanok, akik az említett pártokon belüli rivalizálásnak vesztesei lettek.

Ahhoz, hogy a szocialisták a megyei közgyűlésben meghatározó szerepet játszassanak, hogy megszerezzék az elnöki posztot, szükségük lett volna az SZDSZ támogatására – a konzervatívokkal való meg egyezés az adott helyzetben és hangulatban nemcsak kilátástalannak tűnt, hanem ko-

molyan föl sem vetődött. Miután a parlamenti választásokat követően szocialista-liberális kormány jött létre (hiába kiáltanak árulást az egykor kormányon lévő, ma ellenzéki pártok: tudniuk kell, hogy a szituáció megteremtésében főszerepet játszottak. Mellékesen: érdekes, hogy a savonarolai hevíületű kiátkozás feladatát napjainkban az *Orbán Viktor* vezette FIDESZ-Magyar Polgári Párt vállalja magára), az MSZP és az SZDSZ koalíciója Nógrád megyében és Salgótarjánban is reális lehetőség volt.

A képletekben gondolkodó emberben fölvetődhetett, hogy egy ilyen koalíció fölborítja a „politikai egyensúlyt”, marginalizálja az ellenzékét, s ez a demokratikus fejlődés szempontjából nem kívánatos. A szabaddemokraták e megfontolásnak nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget, részint azért, mert a demokrácia politikai intézményrendszerét stabilnak tartják, részint azért, mert az SZDSZ politikai pártként – a többiekhez hasonlóan – programja megvalósítása érdekében befolyása alkotmányos eszközökkel történő maximalizálására/optimalizálására törekszik. Érdekesebb volt a kérdésnek ama megközelítése, amely részben bizonyos megyei-területi érdekek, részben az SZDSZ identitásának megőrzése szempontjából vitatta a koalíció szükségességét, hasznosságát. A némelyek által sátninak minősített Mérleg utca semmilyen módon sem korlátozta a nógrádi szabaddemokratákat problémáik szuverén kezelésében. S bár fölelevenedtek rendszerváltás előtti emlékek, s hatottak bizonyos pozíciók elosztásáról szóló (rém?)hírek, és töprengésre készítettek az egykori KISZ-csek meg az utóbbi négy évben a politikából kiszorult emberek (vélt vagy valós) törekvései; az

SZDSZ végül is kész lett volna a megyei és salgótarjáni koalícióra, föltéve, hogy az nem jár együtt önmaga feladásával.

Az MSZP-SZDSZ koalíció megteremtésének legegyszerűbb és leghatékonyabb módja közös lista állítása lett volna.

A szocialisták azonban ebben nem voltak érdekeltek, úgy gondolták, önállóan jobb eredményeket érhetnek el. S igazuk is volt, hiszen az SZDSZ nyilván igyekezett volna saját várakozásainak megfelelő arányban (vagy azon felül is) jelölteket állítani. Az MSZP abban is kételkedhetett, hogy megkapják-e mindenhol az SZDSZ választóinak támogatását – különös tekintettel a Munkáspárt iránti nyitottságukra, melyet nem befolyásolt a kazári malőr sem. A szabaddemokraták pedig, bár informálisan jelezték hajlandóságukat – érthető okokból – nem forszírozták a kérdést. Különben is igen erős volt az igény az önálló megmértetésre.

A külön listák állítása még egyáltalán nem zárta ki a koalíció létrejöttét. Az MSZP föltehetően abban bízott, hogy az esetleg meggyengülő szabaddemokratáknak nem marad más értelmes és morálisan is elfogadható választásuk. Az SZDSZ érzékeny választási vesztesége (amely azonban nem tekinthető olyan kudarnak, hogy messze-menő következtetéseket lehetne levonni a párt jövőbeli lehetőségeit illetően) igazolni látszott a szocialisták elképzelését, valójában azonban erősítette a szabaddemokratákban addig is meglévő fenntartásokat.

Komoly aggodalmat keltett az SZDSZ-ben az MSZP és a Munkáspárt kapcsolata, az a tény, hogy nem titkoltan közös szerepvállalásra készültek. Az erre vonatkozó felvetéseket a szocialisták igazából sosem mér-

legelték kellően; néha, félig tréfásan, az 1990-es salgótarjáni esetre hivatkoztak. Ezzel azonban csupán azt igazolták, hogy az akkori megismételhetetlen szituációból helytelen következtetéseket vontak le, s erősítették azt a félelmet, hogy az SZDSZ a koalícióban csak alárendelt szerepet játszhat. Mind gyakrabban fogalmazódott meg a kérdés: vajon van-e érdemi különbség Nógrád megyében az MSZP és a Munkáspárt között?

Érthetetlenül hosszú vita bontakozott ki a megyei közgyűlés leendő elnökének személyéről. Először a szocialisták tanakodtak, támogassák-e az előző – SZDSZ- es - elnök újbóli jelölését. A vélemények megoszlottak, de mikor kiderült, a szabaddemokraták nem jelölik újra a korábbi elnököt, saját listájukra téve ragaszkodtak hozzá. Mire engedtek volna, fontolóra véve az SZDSZ által korábban támogatott szocialista politikus indítását, már késő volt. Világossá vált, hogy több kérdésben eltérnek az álláspontok (az SZDSZ például lényegesen nagyobb szerephez akarta juttatni az ellenzékot, mint az igazi nagyúrként fukar kezekkel mérő MSZP), s a konzervatívokkal meg a FIDESZ- szel folytatott tárgyalások meg- egyezéshez közeli stádiumba jutottak.

Az SZDSZ a választási eredmények következtében a mérleg nyelvének szerepét játszotta. Egyik fél előtt sem titkolta, hogy tárgyal a másikkal is, amit mindenki természetesnek tartott. Nem mellékes, hogy a konzervatívokkal és a FIDESZ-szel folytatott megbeszélések kezdettől jó légkörben zajlottak (az MSZP egyik-másik képviselője időnként mintha lóhátról beszélt volna). A tárgyalások végső szakaszában körvonalázódott az a megállapodás, melynek eredmé-

nyeként az SZDSZ adta az elnökjelöltet. Nem ez volt azonban az egyetlen körülmény, amely meghatározta a végkifejletet. Erről azonban kissé később.

Ahhoz, hogy az SZDSZ és az MDF-FKGP-KDNP-FIDESZ szövetség meg tudjon egyezni, mindkét félnek le kellett győznie a másikkal szembeni, az előző (ön)kormányzati ciklusban keletkezett idegenkedését (ebben sokat segített az MSZP tárgyalási taktikája). Nem volt ez olyan rettenetesen nehéz, hiszen a nagypolitikában meglévő mély ellentétek megyénkben mindig is tompítottan éreztették hatásukat. Ha egyetértés születik abban, hogy más az országos és más a helyi politizálás (ezt minden párt vallotta), hogy ez utóbbiban nem eszmékről, értékekről, víziókról kell elsősorban vitatkozni, ha egyik fél sem tekinti a másikat nemzetáruló bitangnak (ebben az ügyben, úgy adódhat, egyik- másik párt helyi vezetőinek meg kell szólalniuk az országnak szóló üzenet szándékával is), akkor *demokratikus pártok* helyi és alkalmi szövetségének nincs erkölcsi gátja. Nem vérszerződésről, nem is házasságról van szó. Maguk a pártok, négyvenként a választók is megítélhetik az együttműködés sikerességét. Egy koalíció morális tartalmát nagyrészt az minősíti, hogy akar- e, képes-e cselekedni a közjó érdekében. Erről ma még korai ítélni.

A szocialista-szabaddemokrata egyezkedéseken mindkét fél igyekezett elkülöníteni a megye és Salgótarján kérdését. Nem vitatható azonban, hogy a két téma kölcsönhatásban volt egymással. Fontos tudni, hogy a szocialista- liberális koalíció ügye Salgótarjánban előbb futott zátonyra, mint a megyében. Ennek az előzetes MSZP-Munkáspárt közötti meg- egyezésen kívül más oka is volt.

Tény, hogy az MSZP mindvégig hangoztatta, hogy komolyan meg akar egyezni az SZDSZ-szel. Az alapvető elképzelések összehangolásáig a felek azonban nem jutottak el (talán azt gondolták, hogy az majd menet közben is létrejöhet, hiszen nincsenek áthidalhatatlan ellentétek). Annyi azonban hamar kiderült, hogy az oktatást érintő kérdésekben igen távoliak az álláspontok. Minden bizonnyal kedvező lett volna a közgyűlésben domináló szocialista-munkáspárti szövetség számára, ha az általuk kialakított s lényegében meg nem változtatható elképzeléseiket az SZDSZ frakciója s alpolgármestere segítségével (vagy csak passzivitásával!) valósíthatták volna meg. Ám az is világos, hogy ezt a lehetőséget az SZDSZ nem fogadhatta el, hiszen nincs elégséges indok arra – az érthető, de egyáltalán nem *mindenben* s főleg nem *mechanikusan* támogatandó kormányzati törekvések dacára –, hogy megtagadja korábbi, négy éven át folytatott politikáját.

Ha Salgótarjában megvalósul a koalíció, az SZDSZ mozgásteret a megyét illetően jelentősen szűkül. Azt ugyanis, hogy a megyeszékhelyen az MSZP-vel, a megyében pedig annak ellenzékével legyenek „hatalmon”, nem vállalhatta, ehhez talán partnert sem talált volna. Így azonban a megye legnagyobb politikai ereje pozíciókat veszített, Salgótarjában pedig a Munkáspárttal kénytelen kormányozni, s ez utóbbi hosszabb távon nem biztos, hogy hasznos lesz számukra.

Az MSZP úgy járt, mint aki halkán belépett..., s ez nem csak neki kellemetlen.

Mindez azonban a lakosságot nem kell hogy érdekelje. A választói érdek nem meghatározott koalícióhoz, hanem a sikeres te-

vékenységhez kötődik. A koalíciók pedig – különösen az önkormányzatiak – nem az égben és nem örök időkre köttetnek. Ami tegnap elromlott, holnapra tán megjavítható. A pártok akkor viselkednek racionálisan, ha – figyelve a lakossági reakciókra – nem „görcsölnek be”, ha meg tudnak őrizni bizonyos nyitottságot egymás iránt.

Azzal persze számolni kell, hogy a tapasztalatok, melyeket egymásról szereznek, nem maradnak hatástalanok. S az új ciklusban gyorsan szaporodnak a kedvezőtlen jelek. Országosan és megyei, salgótarjáni szinten is. Minden parlamenti párt játszhatott már (ön)kormányzati és ellenzéki szerepet is. Élményeikben sok a közös elem (tudhatják például, hogy *József Atilának* igaz van: „*Még nem volt olyan disznó, ki elájult/ mikor meglátta a moslékos vályut*”). Mégis, a szerepsere mintha amnéziát eredményezett volna. Ami korábban természetes volt, most a másiktól elfogadhatatlan. Ez kölcsönös, s a nagypolitikában és az önkormányzatokban egyaránt érzékelhető jelenség. Mivel mindig a hatalmon lévők magatartása az érdekesebb, íme néhány negatív példa a szocialista-liberális kormány és a salgótarjáni szocialista-munkáspárti koalíció tevékenységéből!

A televíziós elbocsátásokról szóló kormányhatározat alighanem tudatos alkotmányértés. A Budapest Banknak mint mennyasszonynak a mesebeli okos lány módjára való „felöltöztetése” – titokban: tudatos törvényértés. A stabilizációs csomagterv parlamenti „előkészítéséhez” hasonló eset az előző ciklusban óriási botrányt kavart volna...

Úgy tűnik, a hatalmi szereppel együtt jár a jogérzékenység gyengülése.

És Salgótarjában? Oktatási intézmények átszervezése a jogszabályok megsértésével, illetve az előírások betartásának látszatával; jogellenes pályázati kiírás, kormányrendeletben előírt bírálóbizottság felállításának mellőzése, a jogszerűség betartására irányuló felhívás figyelmen kívül hagyása, közérdekű információk eltitkolása, a normális működéshez szükséges egyeztetések teljes hiánya s ráadásul: indokolatlan sértődöttség.

Persze, nem csak ezek jellemzik a salgótarjáni közgyűlés munkáját. De nem apróságokról van ám szó: ha a hatalmon lévők nem tartják be a jogszabályokat (amelyek – elvileg – a köz érdekeit védik), ugyan kinek és milyen alapon prédikálhatnak?!

Ha így megy tovább, meglehet, eljön az idő, mikor a jelenlegi pártok sem egyenként, sem koalícióban nem számíthatnak majd a lakosság támogatására.

S akkor mi lesz?

Gelencsér János rajza